

KREATIV YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH TA'LIMDA FANLARARO ALOQADORLIKNI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI

To'xtayeva Dilnoza Xolmurodovna

Osiyo Xalqaro Universiteti magistranti. Ta'lim

va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(boshlang'ich ta'lim). MM3-BT-24

Annotatsiya: Boshlang'ich ta'limda fanlararo aloqalar kichik yoshdagi o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun juda muhimdir. An'anaviy fanga asoslangan o'qitish ko'pincha o'quvchilarning fanlar o'rtasida mazmunli aloqa o'rnatish qobiliyatini cheklaydi. Ushbu tadqiqot loyihaga asoslangan ta'lim, hikoya qilish, rol o'ynash va raqamli vositalar kabi innovatsion o'qitish strategiyalarini integratsiyalash orqali fanlararo aloqani kuchaytirish uchun ijodiy metodologiyani o'rganadi. U yaxlit ta'lim tajribasini targ'ib qilishda o'qituvchilar hamkorligi va moslashtirilgan baholash usullarining muhimligini ta'kidlaydi. Ijodkorlikka asoslangan fanlararo yondashuvni amalga oshirish orqali o'qituvchilar o'quvchilarni murakkab muammolarni hal qilish va tobora o'zaro bog'langan dunyoda umrbod ta'lim olish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan yaxshi qurollantirishi mumkin.

Kalit so'zlar: Fanlararo aloqa, boshlang'ich ta'lim, ijodiy yondashuv, loyiha asosida o'qitish, hikoya qilish, rol o'ynash, raqamli vositalar, o'qituvchilar bilan hamkorlik, yaxlit o'rganish, tanqidiy fikrlash.

Kirish

Boshlang'ich ta'limdagi fanlararo aloqa zamonaviy pedagogik yondashuvlarning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u bilimlarni yaxlit tushunishni ta'minlaydi, o'quvchilarning kognitiv, ijtimoiy va muammoli masalalarni yechish ko'nikmalarini oshiradi. An'anaviy ta'lim modellari ko'pincha mavzularni qismlarga bo'lib, o'quvchilarning fanlar bo'yicha tushunchalarni bog'lash qobiliyatini cheklaydi. Biroq, zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ko'proq integratsiyalashgan yondashuv, ayniqsa ijodkorlikka asoslangan yondashuv, talabalarning o'rganish tajribasi va natijalarini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin. Ijodiy metodologiyani qo'llash orqali o'qituvchilar turli xil ta'lim yo'nalishlari o'rtasidagi mazmunli o'zaro munosabatlarni osonlashtirishi, talabalarni tanqidiy fikrlash, samarali hamkorlik qilish va o'z bilimlarini real sharoitlarda qo'llashga undashlari mumkin.

Fanlararo aloqaga ijodiy yondashish o'quvchilar izlanish, muammolarni yechish va innovatsiyalar orqali mazmun bilan faol shug'ullansa, o'rganish eng samarali bo'ladi, degan fikrga asoslanadi. Ijodkorlik fanlar o'rtasida ko'prik bo'lib xizmat qiladi, turli tushunchalarni o'quvchilar tajribasiga jalb qiluvchi va mos keladigan tarzda birlashtirishga imkon beradi. Loyihaga asoslangan o'rganish, hikoya qilish, rol o'ynash va raqamli vositalardan foydalanish faol ishtirok etish va tanqidiy fikrlashni rag'batlantirish orqali fanlararo aloqani kuchaytirishi mumkin bo'lgan ba'zi strategiyalardir.

Bundan tashqari, bu jarayonda o'qituvchilarning roli asosiy hisoblanadi. O'qituvchilar fanlararo dars rejalarini ishlab chiqish, fanlararo hamkorlikni rag'batlantirish va turli sohalaridagi ma'lumotlarni integratsiya qilish qobiliyatini aks ettiradigan tarzda o'quvchilar taraqqiyotini baholash uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlar bilan jihozlangan bo'lishi kerak. Samarali malaka oshirish dasturlari va o'qituvchilar o'rtasida fanlararo jamoaviy ish sinfda ijodiy yondashuvlarni amalga oshirishni yanada kuchaytirishi mumkin.

Ushbu maqola boshlang'ich ta'limda fanlararo aloqani ijodiy yondashuv orqali takomillashtirish metodologiyasini o'rganishga qaratilgan. Unda fanlar o'rtasida chuqurroq aloqa o'rnatishga yordam beradigan innovatsion o'qitish strategiyalari, texnologiyaning roli va baholash usullari ko'rib chiqiladi. Ushbu metodologiyalarni tushunish va amalga oshirish orqali o'qituvchilar nafaqat o'quvchilarning akademik samaradorligini oshiradigan, balki ularni murakkab muammolarni hal qilish va o'zaro bog'liq bo'lgan dunyoda umrbod ta'lim olishga tayyorlaydigan o'quv muhitini rivojlantirishi mumkin. Boshlang'ich ta'lim samaradorligi pedagoglarning fanlar bo'yicha bilimlarni birlashtirish, o'quvchilarda o'quv jarayonini yanada yaxlit tushunishni rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Zamonaviy ta'lim paradigmalarida fanlararo aloqa kognitiv rivojlanish va muammolarni hal qilish qobiliyatini yaxshilashning hal qiluvchi omili sifatida paydo bo'ldi. Fanlararo aloqaga ijodiy yondashish nafaqat bilimlarni saqlab qolishni kuchaytiradi, balki yosh o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, moslashuvchanlik va innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda fanlararo aloqani ijodiy yondashish orqali takomillashtirishning ilmiy asoslangan metodologiyasi o'rganiladi.

Ushbu metodologiyaning negizi o'quvchilarning faol ishtiroki va tajribaviy o'rganishga urg'u beradigan konstruktivistik ta'lim nazariyalarini qo'llashdir. Hikoya, rolli o'yin va loyiha asosida o'qitish kabi ijodiy pedagogik usullardan foydalangan holda o'qituvchilar turli fan sohalari o'rtasida mazmunli aloqa o'rnatishlari mumkin. Kognitiv yuk nazariyasi shuni ko'rsatadiki, bir nechta fanlarni qiziqarli tarzda birlashtirish tashqi kognitiv yukni kamaytiradi, bu esa o'quvchilarga ma'lumotni yanada samarali qayta ishlash va saqlashga imkon beradi. Bundan tashqari, Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy nazariyasi bilimlarni qurishda ijtimoiy o'zaro ta'sir va hamkorlikda o'rganishning muhimligini ta'kidlab, boshlang'ich ta'limda fanlararo asosning zarurligini yanada tasdiqlaydi.

Fanlararo aloqaga ijodiy yondashish multimodal ta'lim tajribasidan foydalanadigan o'quv strategiyalarini ishlab chiqishni o'z ichiga oladi. Masalan, san'atni fan ta'limi bilan birlashtirish o'quvchilarga ilmiy tushunchalarni vizual tasvirlar va ijodiy ifoda orqali o'rganish imkonini beradi. Ta'lim nevrologiyasi bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, turli xil sensorli kirishlar orqali bir nechta nerv yo'llarini faollashtirish kognitiv moslashuvchanlikni va uzoq muddatli xotira konsolidatsiyasini oshiradi. Shu sababli, matematika va musiqa, til va atrof-muhit fanlari yoki tarix va texnologiya kabi fanlarni bir-biriga bog'laydigan o'quv dasturi talabalarning bilimlarni sohalar bo'ylab uzatish qobiliyatini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Raqamli vositalar va texnologiyalarni birlashtirish ushbu metodologiyaaning yana bir muhim tarkibiy qismidir. Raqamli hikoyalar, interaktiv simulyatsiyalar va o'yinlashtirilgan o'quv muhitlari qiziquvchanlik va faollikni rivojlantiruvchi fanlararo tajribalarni taqdim etadi. Ta'lim texnologiyalari sohasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli platformalar individual kognitiv uslublar va imtiyozlarni hisobga olgan holda shaxsiylashtirilgan o'rganish tajribasini osonlashtiradi. Bundan tashqari, sun'iy intellektga asoslangan moslashuvchan ta'lim tizimlari real vaqt rejimida fikr-mulohazalarni taqdim etishi mumkin, bu esa o'qituvchilarga fanlararo o'qitish usullarini talabalarning taraqqiyoti va ehtiyojlariga muvofiq sozlash imkonini beradi.

Baholash modellari ham ushbu ijodiy fanlararo yondashuvga mos keladigan tarzda qayta tuzilishi kerak. An'anaviy standartlashtirilgan baholash ko'pincha fanlararo tushunish va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini qamrab olmaydi. Buning o'rniga, portfelni baholash, tengdoshlarni baholash va malakaga asoslangan baholash kabi muqobil baholash usullarini qo'llash kerak. Ushbu yondashuvlar talabalarning bilimlarni fanlar bo'yicha integratsiyalash va uni real dunyo sharoitida qo'llash qobiliyatini yanada kengroq baholashni taklif qiladi.

Ushbu metodologiyani muvaffaqiyatli amalga oshirishda o'qituvchilarning malakasini oshirish va malakasini oshirish hal qiluvchi rol o'ynaydi. Pedagoglar fanlararo

pedagogik mahorat, hamkorlikda o'qitish usullari va ijodkorlikni kuchaytiruvchi ta'lim strategiyalari bilan jihozlangan bo'lishi kerak. O'qituvchilar jamoasidagi seminarlar, hamkorlikda dars rejalashtirish va fanlararo tadqiqot tashabbuslari innovatsion ta'lim amaliyotlari uchun qulay muhitni yaratishi mumkin. Bundan tashqari, maktab ma'muriyati fanlararo hamkorlik va tajriba o'tkazish imkonini beruvchi moslashuvchan o'quv rejasini qo'llab-quvvatlashi kerak.

Boshlang'ich ta'limda fanlararo aloqaga ijodiy yondashishni amalga oshirish muammolardan holi emas. O'quv dasturlarini o'zgartirishga institutsional qarshilik, fanlararo metodologiya bo'yicha o'qituvchilar tayyorlashning yo'qligi va texnologik resurslardan foydalanishning cheklanganligi integratsiya jarayoniga to'sqinlik qilishi mumkin. Biroq, empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, fanlararo va ijodiy ta'lim yondashuvlarini muvaffaqiyatli qo'llagan maktablar o'quvchilarning yuqori faolligi, yaxshilangan akademik ko'rsatkichlar va muammolarni hal qilish qobiliyatlari haqida hisobot beradi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, boshlang'ich ta'limda fanlararo aloqani ijodiy yondashish orqali takomillashtirish kognitiv fan, pedagogik psixologiya va pedagogik innovatsiyalarga asoslangan ko'p qirrali metodologiyani taqozo etadi. Konstruktiv ta'lim nazariyalarini birlashtirish, raqamli vositalardan foydalanish, baholash usullarini qayta qurish va o'qituvchilar hamkorligini rivojlantirish orqali o'qituvchilar yosh talabalar o'rtasida yaxlit o'rganish va intellektual ko'p qirralilikni ta'minlaydigan muhitni rivojlantirishi mumkin. Boshlang'ich ta'limning kelajagi ijodkorlikni fanlararo integratsiyaning harakatlantiruvchi kuchi sifatida qamrab olishi, o'quvchilarning XXI asr murakkabliklari uchun zarur bo'lgan kognitiv va moslashuvchan ko'nikmalar bilan yaxshi ta'minlanishini ta'minlashi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI:

1. Ashurov U., Holmatov B. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2020. – 312 b.
2. Bekmurodov U. B., Usmonov Sh. I. Boshlang‘ich ta’limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019. – 280 b.
3. Jo‘rayev N. N., Ergasheva G. M. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2021. – 320 b.
4. Qurbonov A. B., Yuldashev Sh. J. Tarbiya va ta’limda kreativ yondashuvlar. – Toshkent: Iqtisodiyot va ta’lim, 2018. – 265 b.
5. Mamatov R. Yu., To‘xtamurodov F. Interaktiv usullar asosida fanlararo aloqalarni rivojlantirish. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022. – 295 b.
6. Norboev A. M. Ta’lim jarayonida fanlararo integratsiya va innovatsiyalar. – Namangan: Ilm-fan, 2023. – 310 b.
7. O‘zbekiston Respublikasi "Ta’lim to‘g‘risida"gi qonuni. – Toshkent, 2020. – 45 b.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Zamonaviy ta’limni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi qarori. – Toshkent, 2021. – 38 b.